

**PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE**

**KOMISIJA ZA VARSTVO
GORSKE NARAVE**

Usposabljanje za varuha gorske narave

Seminarska naloga

**RAVNANJE S PLASTENKAMI V 3 NARODNIH PARKIH:
TRIGLAVSKI vs. KILIMANDŽARO vs. EVEREST**

Mentor: dr. Irena Mrak

Avtorica: Andreja Senica

Muta, junij 2023

UVOD

Prihajam iz planinske družine. Planinstvo je moj način življenja. Od malih nog, ko sem z družino zahajala v gore, je bilo edino logično nadaljevanje mojega planinskega udejstvovanja, da postanem planinska vodnica, mentorica za otroke v šoli nato pa sem se odločila tudi za izobraževanje za varuha gorske narave. Kot otroku mi je bilo samoumevno da narava je. Lepa, pustolovska, ponekod nevarna, drugod skrivnostna, vedno vredna občudovanja. Danes pa, kot odrasla ženska vem, da to ni tako samoumevno, da je človeški pohlep neizmeren in posega tudi in predvsem v naravo, živo in neživo. Zato je vsak posameznik odgovoren za njo, s svojim bivanjem in odgovoren, da bo ostala zanamcem sprejemljiva za življenje. Letos smo Slovenci potrošili že 18.4. vse vire in ekosistemske storitve. In vsak posameznik ima vpliv. Če vsak dan naredimo vsaj eno dobro stvar za naravo, vsi, se to mulitplicira in narava nam bo hvaležna.

-Slika 1 – z mladimi planinci in njihovimi starši na Smrekovec-

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Triglavski narodni park, je z zakonom zaščiteno varovano območje narave oz. narodni park, v katerem velja poseben naravovarstveni režim, ki je strožji kot v krajinskih parkih.

Triglavski narodni park se nahaja na območju severozahodne Slovenije, natančneje Julijskih Alp in je edini narodni park v Sloveniji. Na območju parka prevladuje visokogorski kras. Rastlinstvo v parku je značilno alpsko, vendar so zaradi bližine Jadranskega morja in vpliva sredozemskega podnebja na jugozahodnem delu parka prisotne tudi rastline s tega območja. Park po površini meri 83.807 ha, njegova najvišja točka je Triglav s 2864 m, najnižja površinska pa Tolminka s 180 m.

Park je bil poimenovan po Triglavu, najvišji slovenski gori, ki leži skoraj v središču parka. Sedež uprave parka je na Bledu, kjer je tudi informacijsko središče.

V zakonu o TNP je mnogo stvari definiranih, mnogo je omejitev predvsem na temo posegov v prostor, o odpadkih pa je govora smo o odpadnih vodah. Planincem je seveda samoumevno, da smeti odnesemo v dolino. Kaj pa drugi obiskovalci Triglavskega narodnega parka?

-slika 2 - Pred Zasavsko kočo na Prehodavcih-

NARODNI PARK KILIMANDŽARO

Kilimandžaro je s 5895 m najvišja točka Afrike. Ta vulkanski masiv stoji v čudoviti izolaciji nad okoliškimi ravninami, s svojim snežnim vrhom, ki se dviga nad savano. Planina je obdana z gorskim gozdom. V parku živijo številni sesalci, mnogi med njimi ogrožene vrste.

Narodni park Kilimandžaro, ki pokriva območje približno 75.575 ha, ščiti največjo prostostoječo vulkansko gmoto na svetu in najvišjo goro v Afriki, ki se dviga 4877 m nad okoliškimi ravninami do 5895 m na svojem vrhu. Kilimandžaro je s svojim zasneženim vrhom izjemen naravni pojav, ki stoji osamljeno nad okoliškimi ravninami in gleda na savano.

Narodni park Kilimandžaro, ustanovljen leta 1973, je sprva obsegal celotno goro nad gozdno mejo in šest gozdnih koridorjev, ki so se raztezali navzdol skozi pas gorskega gozda. Leta 1987 so ga razširili še na monsunki gozd.

Narodni park Kilimandžaro je zaščiten z nacionalno zakonodajo kot nacionalni park. Učinkovito ga upravljajo, vključno s prisotnostjo nadzornikov parka. Med drugim je v zakonu nedvoumno zapisano, da se v Nacionalni park Kilimandžaro plastenke za enkratno uporabo ne vnašajo. In to kontrolirajo na vseh vstopnih točkah v park. Vodo je treba prenašati v posodah za večkratno uporabo kot so steklenice, bidoni ali vodni mehur.

Slika 3 -vhod v nacionalni park Kilimandžaro-

NACIONALNI PARK EVEREST (SAGARMATHA)

Sagarmatha je izjemno območje z dramatičnimi gorami, ledeniki in globokimi dolinami, kjer dominira Mount Everest, najvišji vrh na svetu (8848 m). V parku najdemo več redkih vrst, kot sta snežni leopard in mala panda. Prisotnost Šerp s svojo edinstveno kulturo dodaja dodatno zanimivost tej pokrajini. Ustanovljen je bil leta 1976. Nacionalni park Sagarmatha (SNP) pokriva površino 124.400 hektarjev v okrožju Solu-Khumbu v Nepal. Od leta 1979 pa je nacionalni park vpisan tudi pod Unescovo dediščino.

Večino parka (69 %) obsega nerodovitna zemljišča nad 5000 m, 28 % pašnikov in skoraj 3 % gozdov.

Projekt Carry me back

80.000 pohodnikov letno obišče narodni park Sagarmatha, pribl. Nastane 200 ton trdnih odpadkov. Zaradi pomanjkanja infrastrukture in povezljivosti ti odpadki ostajajo v gorah. Sagarmatha Next sodeluje z lokalno nevladno organizacijo SPCC pri iskanju inovativnih načinov za odstranjevanje in recikliranje odpadkov iz gora. Carry me back, ki se je začel leta 2019, je množični sistem za odstranjevanje odpadkov, ki vsakemu pohodniku ponuja priložnost, da z gora odstrani 1 kg odpadkov, zmletih plastenk. V kg je zmletih 25 plastenk, ki se iz Katmanduja prepeljejo v zbiralnico in predelovalnico na jugu Nepala. Program je uspešno odstranil 10.000 kg s pomočjo 6.000 udeležencev, ki so jih prostovoljno odnesli iz nacionalnega parka.

Visokogorski doživljajski center Sagarmatha Next, ki ga poganjajo tehnologije DELL, je postal obvezna postaja za obiskovalce. Od odprtja se je več kot 15.000 obiskovalcev seznanilo z izzivi v regiji in pobudami za njihovo reševanje ter uživalo v interaktivni digitalni razstavi in številnih virtualnih izkušnjah, ki obiskovalce popeljejo na najvišje vrhove.

<https://www.youtube.com/watch?v=LWnK5Qn1XaA>

- Slika 4 – vhod v Nacionalni park Everest - Sagarmatha

VODA IZ PLASTENKE: DA ALI NE?

Vsi dobro vemo, da je zelo pomembno, da na dan spijemo dovolj vode. Če pa smo fizično aktivni, pa še toliko bolj. Takšne in drugačne "flaške" so danes postale nujen del opreme, kot torbica ali mobilni telefon, tako za mlade, kot za malo starejše. Mnogi izmed nas pa največkrat uporabimo, kar plastenko iz trgovine, v kateri smo prvotno kupili vodo.

Tukaj se pojavi težava. Ne zavedamo se, da nam takšno početje, v nasprotju s prepričanjem da delamo dobro zase, v resnici škoduje! Plastenke iz trgovin so namreč namenjene enkratni uporabi, potem pa morajo romati v smeti. Na njih je vedno tudi označba, ki nam to pove, vendar večina uporabnikov ne ve, kaj ti znaki v resnici pomenijo.

OZNAKE NA PLASTIČNI EMBALAŽI IN POMEN

Vem, da veste kaj oznake pomenijo, za osvežitev spomina pa vseeno predstavljam osnovne oznake na plastični embalaži.

Številka in opis oznake:

1 PET/PETE (Polietilen tereftalat) Iz te vrste plastike je izdelana večina plasten za **enkratno uporabo** in pri njih obstaja **nevarnost izločanja težkih kovin** in potencialno kancerogenih (**rakotvornih**) **snovi** kot sta acetaldehid in **DEHA**. Zato je **odsvetovana** ponovna uporaba, četudi verjamemo, da se z večkratno uporabo obnašamo bolj ekološko, lahko s tem sebi bolj škodujemo. In ker ustvarjanje ogromnih količin odpadkov tudi ne bi smel biti naš cilj, je pomembno, da razmislite o tem, da tovrstnih plasten raje sploh ne bi uporabljali oz. bi jih uporabljali čim manj!

2 HDPE (HDPE) Ta vrsta plastike **ni nevarna**, saj je pri njej najmanjša verjetnost, da bi se kemikalije sproščale v vodo. Iz te plastike je izdelana embalaža za šampone, mleko, sok, jogurte, tudi detergente ipd.

3 V/PVC (polivinilklorid) Plastika z oznako št. 3 **je nevarna**, saj se iz nje v vodo **sproščata dve strupeni kemikaliji (DEHP in BPA)** obe motita delovanje hormonov. Iz nje so izdelane plastenke, **igračke**, folija za živila in drugi pripomočki, ki jih uporabljamo v vsakodnevem življenju.

4 LDPE (polietilen z nizko gostoto) **Ni nevarna** plastika, saj v vodo **ne sprošča nevarnih snovi**. Običajno uporabljena za vrečke za zamrzovanje živil, pri shranjevanju živil in pri vrečkah za nakupovanje.

5 PP (polipropilen) Tudi plastika z oznako PP **ni nevarna**. Je bele ali polprozorne barve. Uporabljajo jo za jogurtne lončke, sokove, plastične lončke, slamice itd.

6 PS (polistiren) Plastika z oznako 6 **je lahko škodljiva zdravju**. V vodo se namreč **sprošča stiren**, ki je **kancerogena** snov in lahko povzroča slabo počutje, glavobol, zmedenost in omotičnost. Uporablja se v kavnihih skodelicah za enkratno uporabo in predvsem pri embalažah hitre prehrane.

7 PC/PLA ali brez oznake (polikarbonat) Pri proizvodnji PC se uporablja tudi **bisfenol A oz. BPA**, ki je **zdravju zelo škodljiv**, ker povzroča težave s hormoni, prebavo, vpliva tudi na razvoj

možganov, učinkuje na imunski odziv telesa in ugodno vpliva na rast rakavih celic. Nahajal se je v plastičnih »stekleničkah« za dojenčke, vendar pa so v tem letu 2011 v Evropi prepovedali prodajo otroških pripomočkov, ki vsebujejo BPA (**BPA** – Bisfenol A je spojina, ki posnema ženski hormon estrogen in lahko prehaja iz polikarbonatnih in polivinilkloridnih plastik v hrano).

Prehajanje sestavin plastike na živila žal velikokrat povzročimo sami z nepravilno uporabo plastične embalaže oziroma z njeno ponovno uporabo. Zato naredi nekaj dobrega zase in naravo **in ne uporablaj plastenk za enkratno uporabo.**

Za izdelavo ene plastenke je potrebo 4l vode. Kar pomeni, da smo v bistvu porabili 5 l vode, sami pa smo jo popili, oz. porabili le 1 l. Plastenka pa bo romala, po najboljšem scenariju v smeti, pravilno razvrščena med embalažo in se bo predelala.

Kaj pa če ne? In bo pristala tam nekje za skalo, pa jo bo veter in dež odnesel na prepadno skalo?

Tam bo čakala 450 let na razgradnjo.

In zakaj me tako »žuli« uporaba plastenk?

1. V Sloveniji imamo pitno vodo na pipi skoraj vsepovsod! Pijmo vodo iz pipe dokler jo še lahko.
2. V Sloveniji namreč še do danes nismo uspeli vzpostaviti kavcijskega sistema zbiranja plastenk kot nam to nalaga EU. Če do leta 2024 tega sistema ne bomo vzpostavili bomo dobili kazen. Pa je res ta kazen potrebna? Res nismo dovolj zreli za to zbiranje plastenk? Po nekaterih podatkih naj bi v Sloveniji predelali le 15% plastenk, ki jih porabimo, na Hrvaškem več kot 80%.

ANALIZA ANKETE O UPORABI PLASTENK ZA ENKRATNO UPORABO

Anketirani so bili člani PZS, ki redno zahajajo v hribe (več kot 5x letno).

Število anketiranih: 53 odraslih oseb

Spol: moški: 23

ženski: 33

Vsi anketiranci za načrtovan vzpon v hribe uporabljajo trajnostno embalažo za vodo:

- bidon, 49,
- meh za vodo, 4.

Vodo v plastenkah za enkratno uporabo kupijo izjemoma, če ni druge možnosti (uporaba vode iz pipe, potoka,...). Vedno poskrbijo, da se odpadki znajdejo na primernem odlagališču.

Nakup pijače v kočah

Anketiranci prioriteto kupujejo pijačo v stekleni embalaži, sledi pijača v pločevinki in nazadnje plastična embalaža za enkratno uporabo.

Na kočah običajno ne strežejo vode v kozarcih, zato je potreben nakup v plastenki. Morda za razmislek oskrbnikom koč!

Sklep ugotovitev v anketi: Planinci, ki so člani PZS so naravovarstveno zelo ozaveščeni in skrbijo za neokrnjeno naravo. Trudijo se v dani situaciji izbrati najmanj ekološko oporečno embalažo.

Kdo potem onesnažuje okolje s plastenkami? Kdo kupuje tako enormne količine zapakirane vode?

ZAKLJUČEK

Vsak nacionalni park se po svoje bori proti smetenju. V Tanzaniji se tega problema lotevajo najbolj drastično, enostavno s prepovedjo nošenja plastenk v park. V nasprotju so bili v Nepalu popustljivi do turistov, ker so z njihovim prihodom sami zaživali lažje, niso razmišljali o posledicah. Zato se danes z mednarodnimi organizacijami trudijo na vse pretege zmanjšat vnos smeti in s pomočjo turistov, pohodnikov odnesti čim več vsaj do območij, kjer je možen transport ali z letali ali s tovornjaki. V Sloveniji je bila glavna strategija proti smetenju v TNP ozaveščanje preko različnih organizacij kot so PZS, ZTS, GRZS, GG itd. Na koncu pa je vedno človek tisti, ki odloči ali bo smetil ali pa morda še za kom drugim kaj pobral.

Literatura:

- Wikipedia.org
- Tnp.si
- Slike: zasebni arhiv Andreja Senica
- Siol.net